

МІХАЛЬОВ ВОЛОДИМИР ОЛЕКСАНДРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри конституційного права*

КЛАСИФІКАЦІЯ ЮРИДИЧНИХ ГАРАНТІЙ ПРАВ І СВОБОД ОСОБИСТОСТІ В УКРАЇНІ

В свій час К. Маркс писав, що «на бумазі легко можна прокламувати конституції, право кожного громадянина на освіту, на працю, і передусім на певний мінімум засобів існування. Але тим, що всі ці великодушні побажання записані на бумазі зроблено ще не все: залишається ще одна задача запліднення цих ліберальних ідей матеріальними та розумними соціальними запровадженнями» (Цит. по: 1, с. 179). Цю задачу закликані виконувати гарантії прав і свобод.

Гарантії прав людини і громадянина – це умови та засоби, що забезпечують можливість користуватися правами, які встановлені в конституції і законах держави. В широкому розумінні під поняттям «гарантії прав людини» розуміється сукупність об'єктивних та суб'єктивних факторів, які спрямовані на повну реалізацію та всебічну охорону прав і свобод особистості, на усунення можливих причин і обставин їхнього здійснення.

Більшість гарантії у вигляді умов спрямовані на забезпечення сприятливої обстановки, в атмосфері якій громадянин може ефективно користуватися своїми конституційними правами і свободами. Такі умови створюють зовнішнє середовище діяльності кожної людини і не залежать від його волі і побажань, оскільки вони іманентно притаманні суспільному і державному ладу.

Всі гарантії прав людини поділяють на загальні (загально-соціальні) та спеціальні (юридичні). Загальні гарантії це система ідеологічних, економічних, політичних, духовних та інших відносин, умов, факторів, що задекларовані в основному законі, без яких вимоги особистості до суспільства носили би суто формальний характер. Спеціальні (юридичні) гарантії – це встановлені державою із наданням їм формальної (юридичної) обов'язковості принципи і норми, які забезпечують здійснення зазначених прав і свобод шляхом належної регламентації порядку їх здійснення, а також їх охорони і захисту.

Найбільший за кількістю статей (21–68) другий розділ Конституції України «Права, свободи і обов'язки людини і громадянина» не зважаючи на назву містить у собі і інші елементи правового становища особистості, а, саме його принципи, заборони і юридичні гарантії, при тому останнім присвячено не лише окремі статті (принципи встановлено статтями 21–26, а юридичним гарантіям відведено статті 55–64). Ці гарантії можна знайти у других за рахунком і наступних частинах відповідних статей, які закріплюють то чи інше основне право. За невеликим винятком майже у всіх статтях в яких закріплено права

і свободи особистості закріплені і їхні гарантії. При цьому нерідко буває що один з елементів тісно пов'язаний з іншим і тоді для того щоб підкреслити наявність присутності кожного з них можуть використовуватися подвійні назви: принципи-гарантії, принципи-заборони; гарантії-заборони, права-гарантії, гарантії-обов'язки тощо.

Юридичні гарантії прав і свобод людини і громадянина, що закріплені у другому розділі Конституції України можуть бути поділені на дві групи.

1. Юридичні гарантії реалізації та захисту конституційних прав і свобод особистості:

- право знати свої права і обов'язки (ст. 57, ч. 1);
- право на судовий захист прав та свобод людини і громадянина (ст. 55, ч. 1);
- право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб (ст. 55, ч. 2);
- право на звернення за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (ст. 55, ч. 3);
- право на звернення за захистом своїх прав із конституційною скаргою до Конституційного Суду України з підстав, встановлених Конституцією України в порядку визначеному законом (ст. 55, ч. 4);
- право після використання всіх національних засобів юридичного захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом, або учасником яких є Україна (ст. 55, ч. 5);
- право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень та протиправних посягань (ст. 55, ч. 6);
- право на відшкодування шкоди, за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями, або бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень (ст. 56);
- обов'язок держави довести закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян до відома населення у порядку, встановленому законом (ст. 57, ч. 2).
- право на професійну правничу допомогу і свободу вибору захисника своїх прав (ст. 59);
- заборона обмеження конституційних прав і свобод, крім випадків передбачених Конституцією України (ст. 64, ч. 1).

2. Права-гарантії, та гарантії-заборони, що виникають у питаннях пов'язаних з притягненням людини до юридичної відповідальності:

- заборона зворотної дії законів та інших нормативно-правових актів в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи (ст. 58, ч. 1);
- заборона відповідати за діяння, які на час їх вчинення не визнавалися законом як правопорушення (ст. 58, ч. 2);

- право не виконувати явно злочинне розпорядження чи накази (ст. 60, ч. 1);
- заборона бути двічі притягнутим до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення (ст. 61, ч. 1);
- право на презумпцію невинуватості (ст. 62, ч. 1);
- заборона будь-кому доводити свою невинуватість у вчиненні злочину (ст. 62, ч. 2);
- заборона ґрунтувати обвинувачення на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях (ст. 62, ч. 3);
- право у разі вироку суду як неправосудного відшкодування державою матеріальної і моральної шкоди, завданої безпідставним засудженням;
- право підозрюваного, обвинуваченого чи підсудного на захист (ст. 62, ст. 4).
- право не давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів (ст. 63, ч. 1).
- право підозрюваного, обвинуваченого чи підсудного на захист (ст. 63, ч. 2).

Список використаної літератури:

1. Тодика Ю. Н. Конституционно-правовой статус человека и гражданина в Украине / Ю. Н. Тодика, О. Ю. Тодика. – К. : Концерн «Видавничий дім «Ін Юре», 2004. – 368 с.

Ключові слова: права, свободи, гарантії, юридичні гарантії, заборони, людина, громадянин.

Ключевые слова: права, свободы, гарантии, юридические гарантии, запреты, человек, гражданин.

Key words: human rights and freedoms, human beings, citizen, legal guarantees, prohibitions.

МАРУЩАК АННА ВАЛЕРІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри конституційного, адміністративного і фінансового права
Чернівецького юридичного інституту,
кандидат юридичних наук, доцент*

СУЧАСНИЙ СТАН ПОЛЬСЬКОГО ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Характерною ознакою сучасного громадянського суспільства Польщі є кількісне зростання неурядових організацій, яких в країні налічується понад 15 000, що можна пояснити як значними матеріальними